

<https://www.zdf.de/dokumentation/zdfzeit/hitlers-macht-106.html>

90 lat po jednym z najważniejszych momentów ubiegłego stulecia, czyli przejęciu władzy przez Hitlera 30 stycznia 1933 r., stacja [ZDF](#) pragnie skupić się na tym temacie.

<https://www.zdf.de/dokumentation/zdfzeit/zdfzeit-hitlers-macht-100.html>

Władza Hitlera - Awans

„Awans” to tytuł pierwszego odcinka trzyczęściowego filmu dokumentalnego stacji ZDF „Hitlers Macht”, który stacja emituje 90 lat po dojściu Hitlera do władzy 30 stycznia 1933 r.

Długość filmu: 43 min

Data: 17 stycznia 2023 r. | UT

Dostępność: Film dostępny do 29 września 2029 r.

Jak to możliwe, że „nikt” stał się potężnym człowiekiem, który w ciągu zaledwie kilku lat obalił demokrację? Jakie momenty dały Hitlerowi uznanie i wpływy? Kim byli jego zwolennicy? Jakie nastroje wśród ludności popierały go?

Od nikogo do lidera poprzez wsparcie

Propaganda nazistowska przedstawiała go jako osobę wypełniającą „niemiecką misję”. Sam Hitler popadł w takie urojenia, że uwierzył we własną „opatrzność”. W rzeczywistości po zakończeniu I wojny światowej był nikim nieznaczącym. Szeregowy żołnierz nie wybierał polityki z własnej woli. Wyglądał raczej na wędrownego oportunistę, poszukiwacza, który po klęsce Niemiec lawirował między skrajnościami lewicowymi i prawicowymi. To Reichswehra wyszkoliła Hitlera na propagandzistę w Monachium w 1919 r.; wojsko szczególnie wspierało prawicowe grupy ekstremistyczne. Talent Hitlera jako fanatycznego mówcy uczynił go dwa lata później czołową postacią [NSDAP](#) (Narodowosocjalistycznej Niemieckiej Partii Robotniczej). Wmawiał swoim słuchaczom, że nieszczęście Niemiec spowodowane jest wyłącznie przez wrogów wewnętrznych i zewnętrznych, i znalazł wdzięcznych wyznawców tego stwierdzenia. Antysemityzm, którego doświadczył już w Wiedniu, przesunął się z peryferii do centrum jego światopoglądu. Towarzyszyło temu żądanie odwiecznej walki między narodami o przestrzeń życiową, w której zwyciężyłaby „rasa wyższa”.

Z pomocą sił antydemokratycznych do władzy

W listopadzie 1923 r. Hitler po raz pierwszy podjął próbę przejęcia władzy – i mu się to nie udało. Tak zwany marsz na Feldherrnhalle, który miał doprowadzić do obalenia rządu w Berlinie, zakończył się gradem kul ze strony monachijskiej policji. Hitler został aresztowany. Sędziowie mieli możliwość zakończenia jego kariery i uniemożliwienia mu dalszego rozwoju. Jednak wymiar sprawiedliwości był zaskakująco pobłażliwy. Hitlerowi udało się wykorzystać salę sądową jako platformę propagandową i po przedterminowym zwolnieniu podjąć nową próbę polityczną – wspieraną przez narodowo-konserwatywne kręgi kulturalne i ekonomiczne, które dosłownie ją zbudowały.

Działania polityczne Hitlera opierają się na kłamstwach i oszustwie. Albo ma jeden cel polityczny, albo ma kilka celów politycznych, oszustwa i kłamstwa, obietnice, których nie dotrzymuje - oto system hitlerowski.

Prof. Dr. Johannes Tuchel, dyrektor „Gedenkstätte Deutscher Widerstand (Centrum Pamięci Niemieckiego Ruchu Oporu)”

Gdy pod koniec lat dwudziestych XX wieku gospodarka i polityka Niemiec wstrząsnęły poważnymi kryzysami, Hitler uznał, że nadeszła jego godzina. Wykorzystał niepewność, stosując celowe ataki terrorystyczne i składając nieograniczone obietnice. [Republikę Weimarską](#) uważano za pechową i chaotyczną; Hitler rzekomo obiecywał nową wielkość i koniec wszelkiego zła. Jedność zamiast różnorodności, wspólnota narodowa zamiast partii, porządek zamiast wolności, wola wodza zamiast demokracji – takie hasła znalazły oddźwięk u wielu Niemców.

Chociaż Hitler odniósł zdumiewające zwycięstwo w wyborach do [Reichstagu](#) w 1930 r., to nigdy później nie uzyskał absolutnej większości. Dzięki intrygom, błędom i inicjatywie sił antydemokratycznych udało mu się w końcu dojść do władzy. Poplecznicy wśród narodowych konserwatystów mieli nadzieję, że uda im się go okiełznać i wykorzystać do własnych celów – zanim ich nie odsunął od władzy.

Chronologia 1918-1945

9 listopada 1918 Abdykacja cesarza [Wilhelma II](#)/Proklamacja Republiki.

W tym czasie Hitler przebywa w Pasewalku na Pomorzu Przednim, gdzie dochodzi do siebie po urazie spowodowanym przez gaz. W ciągu miesiąca jedzie do Monachium.

21 lutego 1919 Zabójstwo premiera Bawarii [Kurta Eisnera](#).

Wśród uczestników konduktu pogrzebowego pięć dni później znalazł się były szeregowy Adolf Hitler.

10 stycznia 1920 [Traktat wersalski](#), podpisany 28 czerwca 1919 r., wchodzi w życie. Warunki tam postawione Niemcom – zwłaszcza przyznanie im wyłącznej odpowiedzialności za wojnę i wysokie reparacje – są nadużywane przede wszystkim przez siły prawicowe w ich propagandzie skierowanej przeciwko Republice.

24 lutego 1920 W Monachium z [DAP](#) wyłoniła się NSDAP. Główne punkty programu partii: „Uchylenie Wersalskiego Traktatu Pokojowego”, „Pozbawienie Żydów obywatelstwa niemieckiego” i „Wzmocnienie wspólnoty narodowej”. 29 lipca 1921 r. nowym przywódcą partii został wybrany jej współzałożyciel Adolf Hitler.

8/9 listopada 1923 Pucz Hitlera w Monachium. Kiedy jesienią 1923 r. hiperinflacja osiągnęła nowy rekordowy poziom, w październiku wybuchły protesty zarówno po stronie lewicy, jak i prawicy demokratycznej sceny. Próba Hitlera, aby ogłosić w Monachium „rewolucję narodową” przeciwko zniechęconej Republice Weimarskiej i maszerować na Berlin z tysiącami zwolenników, zakończyła się pod gradem policyjnych kul przy Feldherrnhalle.

25 października 1929 Krach na giełdzie w Nowym Jorku. To początek światowego kryzysu gospodarczego, w wyniku którego bezrobocie w Niemczech wzrosło z trzech milionów do ponad sześciu milionów w ciągu trzech lat. Na tym rozwoju sytuacji korzystają partie znajdujące się na obrzeżach sceny politycznej.

14 września 1930 NSDAP staje się drugą najsilniejszą frakcją po [SPD](#) w wyborach do Reichstagu. W porównaniu z wyborami w 1928 r., poparcie dla partii wzrosło o 15,5 procent, osiągając 18,3 procent. Obecnie posiada 107 z 577 miejsc w parlamencie.

31 lipca 1932 Przedterminowe wybory do Reichstagu. Po raz pierwszy NSDAP staje się najsilniejszą siłą polityczną. Partia ta zdobyła ponad dwukrotnie więcej głosów i ostatecznie

uzyskała 37,3 procent. Mając obecnie 230 miejsc, wspólnie z inną radykalną partią, [KPD](#) (89 miejsc), ma zdecydowanie antydemokratyczną większość w Reichstagu.

6 listopada 1932 W ponownych wyborach do Reichstagu NSDAP straciła dobre 4 procent i miała tylko 196 przedstawicieli. Miesiąc później, 3 grudnia 1932 r., prezydent Rzeszy [Paul von Hindenburga](#) mianował generała [Kurta von Schleichera](#) kanclerzem Rzeszy.

30 stycznia 1933 Adolf Hitler zostaje mianowany przez Hindenburga kanclerzem Rzeszy. Przejmuje przywództwo w koalicyjnym rządzie NSDAP i narodowo-konserwatywnych sojuszników.

27 lutego 1933 Pożar Reichstagu doprowadził do wydania przez rząd Rzeszy już następnego dnia dekretu nadzwyczajnego „O ochronie ludzi i państwa”. Oznacza to, że podstawowe prawa nie obowiązują już.

23 marca 1933 Tak zwana ustawa upoważniająca zostaje uchwalona głosami partii nadal obecnych w Reichstagu – z wyjątkiem SPD. Rząd może wówczas między innymi uchylać ustawy bez konsultowania się z parlamentem. Po dekreście o podpaleniu Reichstagu ustawa ta stanowi drugi krok na drodze do tzw. [ujednoczenia](#) państwa i społeczeństwa. 2 maja 1933 r. rozwiązano związki zawodowe, a 22 czerwca 1933 r. zdelegalizowano SPD.

30 czerwca 1934 Do **2 lipca 1934** r. ofiarą tzw. puczu Röhma padło około 200 osób. Głównym celem zarządzanej przez Hitlera akcji mordowania jest kierownictwo SA z jej przywódcą [Ernstem Röhmem](#) na czele. Ale zlikwidowani zostają również byli kanclerz Rzeszy Kurt von Schleicher i wewnętrzni rywale partyjni, tacy jak [Gregor Strasser](#).

2 sierpnia 1934 Hitler zostaje głową państwa, jako „Führer i kanclerz Rzeszy”: Tego dnia zmarł 86-letni prezydent Rzeszy Paul von Hindenburg. Dzień wcześniej rząd Rzeszy uchwalił ustawę o połączeniu urzędu Kanclerza Rzeszy i Prezydenta Rzeszy.

16 marca 1935 Wprowadzenie powszechnego obowiązku służby wojskowej i utworzenie [Wehrmachtu](#). Półtora roku po wystąpieniu z [Ligi Narodów](#) Niemcy oficjalnie rozpoczęły masową modernizację swojej armii.

15 września 1935 Uchwalenie „[ustaw norymberskich](#)”, które doprowadziły do pozbawienia praw ludności żydowskiej.

7 marca 1936 Zajęcie strefy zdemilitaryzowanej w [Nadrenii](#). Narusza to postanowienia Traktatu Wersalskiego z 1919 r.

12 marca 1938 Wkroczenie wojska niemieckiego do Austrii. Poprzedniego dnia Hitler wydał rozkaz przeprowadzenia „Operacji Otto”. W operacji bierze udział około 65 tysięcy żołnierzy i policjantów. **15 marca 1938** r. Hitler ogłosił na Heldenplatz w Wiedniu „wstąpienie mojej ojczyzny do Rzeszy Niemieckiej” przy okrzykach radości około 250 000 osób.

29 września 1938 Spotkanie głów państw Włoch, Francji, Anglii i Niemiec. W wyniku „[układu monachijskiego](#)” Czechosłowacja musiała odstąpić Sudety. Już **1 października 1938** r. część Wehrmachtu wkroczyła na tereny zamieszkałe przez Niemców sudeckich. Ustępstwo partnerów mające na celu zachowanie pokoju w Europie. Ponadto wojska niemieckie bez porozumienia wkroczyły **15 marca 1939** r. do reszty Czechosłowacji.

9 listopada 1938 W całej Rzeszy Niemieckiej podpalane są synagogi, rabowane są żydowskie sklepy, a od **10 kwietnia 1938** r. ludność żydowska jest deportowana do obozów koncentracyjnych. Co najmniej 30 000 osób trafiło do więzień, setki z nich zmarły na skutek warunków więziennych lub egzekucji. Pogromy stanowią przejście od dyskryminacji niemieckich Żydów trwającej od 1933 roku do ich systematycznego wypędzania i prześladowania.

1 września 1939 Napaść niemieckiego Wehrmachtu na Polskę. Poprzedził ją niemiecko-sowiecki [pakt o nieagresji z 23 sierpnia 1939 r.](#), którego tajny protokół dodatkowy przewidywał podział Polski między Stalina i Hitlera. **3 września 1939** r. Brytyjczycy i Francuzi wypowiedzieli wojnę Rzeszy Niemieckiej.

10 maja 1940 Początek kampanii zachodniej przeciwko Francji, która kończy się zwycięsko już **22 czerwca 1940** r. Już wcześniej w tzw. „wojnie błyskawicznej” została podbita Polska. Ponadto **9 kwietnia 1940** r. została zajęta Dania i Norwegia.

22 czerwca 1941 Początek ataku na Związek Radziecki. Wcześniej, już **6 kwietnia 1941** r. została zaatakowana Jugosławia i Grecja. Pół roku później, **11 grudnia 1941** r., Hitler wypowiada wojnę Stanom Zjednoczonym Ameryki, krótko po tym, jak sprzymierzona Japonia zaatakowała Amerykanów w [Pearl Harbor](#).

20 stycznia 1942 Na tzw. „[konferencji w Wannsee](#)” zainicjowano „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, w wyniku którego w Holokauście zginęło około sześciu milionów ludzi.

26 marca 1942 r. do obozu Auschwitz przybywają pierwsze pociągi deportacyjne z Żydami przeznaczonymi na zagładę.

30 maja 1942 Całe centrum Kolonii zostaje zniszczone przez 1000 brytyjskich bombowców.

19 listopada 1942 Początek sowieckiej kontrofensywy pod Stalingradem, w trakcie której 6. Armia pod dowództwem generała Paulusa została okrążona. Bitwa zakończyła się kapitulacją **2 lutego 1943** r. Ponad 100 000 żołnierzy niemieckich trafia do niewoli, z której po latach powraca zaledwie około 6000. Punkt zwrotny w wojnie. **18 lutego 1943** r. minister propagandy Joseph Goebbels ogłosił w berlińskim Sportpalast „wojnę totalną”.

6 czerwca 1944 Początek inwazji aliantów na Normandię. **25 sierpnia 1944** r. został wyzwolony Paryż.

20 lipca 1944 Nieudany zamach na Hitlera w kwaterze głównej w [Wilczym Szańcu](#). W ciągu następnych tygodni i miesięcy duża liczba spiskowców zostaje stracona. Zamachowiec [Claus Schenk Graf von Stauffenberg](#) zostaje zastrzelony już **21 lipca 1944** r.

12 stycznia 1945 Armia Czerwona rozpoczyna zimową ofensywę przeciwko niemieckiemu Wehrmachtowi w pobliżu Warszawy.

30 kwietnia 1945 Adolf Hitler popełnia samobójstwo w Kancelarii Rzeszy w Berlinie.

7/8 maja 1945 r. Wehrmacht kapitułuje w Reims i Berlinie-Karlshorst.

Zestawienie: *Stefan Mausbach*

<https://www.zdf.de/dokumentation/zdfzeit/zdfzeit-hitlers-macht-102.html>

Władza Hitlera – Władca

„Władca” to tytuł drugiego odcinka trzyczęściowego filmu dokumentalnego stacji ZDF „Hitlers Macht”, który stacja emituje 90 lat po dojściu Hitlera do władzy 30 stycznia 1933 r.

Długość filmu: 43 min

Data: 24 stycznia 2023 r. | UT

Dostępność: Film dostępny do 29 września 2029 r.

Jak Hitlerowi udało się w tak krótkim czasie przekształcić republikę w „państwo Wodza/Führera (Führerstaat)”? W jaki sposób odbywała się „ujednoczenie” społeczeństwa? Jak chętnie Niemcy podporządkowali się temu? Jak daleko sięgała harmonia między „Wodzem i narodem (Führer und Volk)”?

Dyktator bez skrupułów

Po mianowaniu Hitlera kanclerzem Rzeszy 30 stycznia 1933 r. rozpoczął on ostateczne niszczenie demokracji i ustanowienie totalitarnej dyktatury. „Jeden Naród, jedna Rzesza, jeden Wódz ([Ein Volk, ein Reich, ein Führer](#))” – tak brzmiało główne hasło nazistowskie – zakładające, że w państwie i społeczeństwie ma panować tylko jedna siła i jeden pogląd. Następnie nastąpiła „ujednoczenie” krajów, partii, mediów, związków zawodowych, wielu innych organizacji i kultur, co często oznaczało również „eliminację”. Wojsko również złożyło przysięgę wierności Hitlerowi, „Wodzowi i kanclerzowi Rzeszy”. Przeciwnicy polityczni, rywale wewnątrzpartyjni i dysydenci zostali wyeliminowani, a domniemani „wrogowie ludu”, na przykład Żydzi, zostali wykluczeni i byli prześladowani.

Hitler mógł liczyć na to, że w momencie wybuchu wojny naród zjednoczy się wokół Wodza, a wyrażanie krytyki w tej sytuacji zostanie uznane za całkowicie niepatriotyczne.

Prof. Dr. Ute Frevert, Max-Planck-Institut für Bildungsforschung (Instytut Rozwoju Człowieka im. Maxa Plancka) Berlin

Przemoc była credo Hitlera, częścią jego myślenia, jego światopoglądu. Dyktatorowi nie chodziło wyłącznie o władzę. Należał do tych władców, którzy wręcz obłądnie oddawali się ideologii i bez skrupułów wprowadzali ją w życie, gdy tylko nadarzyła się okazja. Bez Hitlera „Trzecia Rzesza” byłaby nie do pomyślenia, ale otoczył się on pomocnikami, którzy całkowicie oddali się na jego służbę i zabiegali o względy swojego „Wodza”. Byli gwarantami jego władzy. Biorąc pod uwagę rywalizację między nazistowskimi instytucjami i władzami, dyktator był w stanie manewrować i rządzić zgodnie z zasadą „dziel i rządź”.

Wspólnicy pochodzili ze wszystkich grup społecznych. Po latach niepewności wielu liczyło na to, że wstąpienie do NSDAP przyniesie im korzyści.

Dążenie do nieograniczonej władzy

Większość ludzi popierających Hitlera nie była ludźmi, których przerażała groźba przemocy. Była to dyktatura, która w latach przedwojennych szukała akceptacji mas i ją znalazła. Terror i przymus były dozowane i skierowane przeciwko konkretnym grupom. Niezachwiana była również iluzja ożywienia gospodarczego epoki nazistowskiej, która w rzeczywistości opierała się na nieograniczonym zadłużaniu, a później na wyzysku innych narodów. Wielu współczesnych czuło się komfortowo, żyjąc iluzją rzekomo niezróżnicowanej wspólnoty narodowej.

Nigdy wcześniej w historii tak udoskonalona – także pod względem technicznym – machina propagandowa nie promowała reżimu totalitarnego w takim stopniu. Po podjęciu kroków mających na celu zabezpieczenie władzy nazistów za wszelką cenę, polityka zagraniczna, rasowa i wojenna przesuwiała się coraz bardziej do centrum dążenia Hitlera do nieograniczonej władzy.

<https://www.zdf.de/dokumentation/zdfzeit/zdfzeit-hitlers-macht-104.html>

Potęga Hitlera - Niszczyciel

„Niszczyciel” to tytuł ostatniego odcinka trzyczęściowego filmu dokumentalnego stacji ZDF „Hitlers Macht”, który stacja emituje 90 lat po dojściu Hitlera do władzy 30 stycznia 1933 r.

Długość filmu: 43 min

Data: 31 stycznia 2023 r. | UT

Dostępność: Film dostępny do 29 września 2029 r.

Jak Hitler mógł doprowadzić „swój” naród do morderczej wojny podbojowej? Dlaczego machina wojny na wyniszczenie i mordowanie Żydów działała tak sprawnie? W jaki sposób nazistowski Wódz zdołał utrzymać przy sobie swoich zwolenników – aż do gorzkiego końca?

Szeroka akceptacja dzięki oszustwo

Hitler otwarcie podkreślał swoje pragnienie pokoju, ale za kulisami, odkąd doszedł do władzy, nakłaniał najważniejszych przywódców wojskowych do wojny na wyniszczenie, która miała zapewnić dominację Rzeszy Niemieckiej w Europie i „przestrzeń życiową” na Wschodzie. Śmierć ludności na podbitych terytoriach była częścią morderczego planu.

Traktaty takie jak pakt o nieagresji zawarty ze Stalinem miały na celu nie tylko ukrycie wojennych zamiarów, ale przede wszystkim oszustwo. Inwazję na Polskę uznano za obronę przed atakiem

sąsiada. Podobnie jak każdej przyszłej kampanii wojskowej towarzyszyło kłamstwo, że jedynie przewidzieli nadejście wroga, zyskując w ten sposób aprobatę Hitlera.

Megalomańska wiara we własną nieomyślność

Dzięki tak zwanym błyskawicznym zwycięstwom w latach 1939/40 rzekomo „największy dowódca wojskowy wszech czasów” (feldmarszałek Keitel) uciszył krytyków we własnym kraju i zgromadził wokół siebie entuzjastycznie wiwatujące masy. „Wódz rozkazuje, my wykonujemy” – to hasło obowiązywało także dowództwo Wehrmachtu.

Nawet w czasach klęsk i niedostatku spowodowanych wojną potrafił nadal liczyć na lojalność. Przywódcy nazistowscy systematycznie rabowali okupowane terytoria, zwłaszcza na wschodzie, w celu zabezpieczenia zaopatrzenia na froncie wewnętrznym. Nawet w warunkach bombardowań wojennych administracja i kontrola funkcjonowały. Pod wpływem megalomanii i wiary we własną nieomyślność Hitler przejmował coraz większą kontrolę nad planowaniem działań wojennych i dyktował rozkazy na każdym szczeblu, od stołu mapowego po szczebel batalionu.

Otoczony pochlebcami

Mimo to nadal polegał na doświadczeniu wysoko postawionych oficerów i ustępował, gdy ci jednomyślnie wyrażali odmienne zdanie. Dzięki temu nie zostali oni, jak często twierdzono po wojnie, zwolnieni przez Hitlera z odpowiedzialności. Hitler przypisywał błędne decyzje nieposłuszeństwu ze strony tych, którzy otrzymywali rozkazy, i coraz bardziej gromadził wokół siebie pochlebców i posłusznych generałów, aż w ostatniej fazie całkowicie stracił poczucie rzeczywistości.

Przeżycie zamachu z 20 lipca 1944 r. na nowo umocniło jego wiarę w „opatrność”; wielu jego rodaków było pod wrażeniem pozornej „niezniszczalności” swojego „Wodza”.

Perfidny plan zamordowania milionów

Z punktu widzenia Hitlera, głównymi winowajcami wszystkich szkód wyrządzonych Niemcom byli Żydzi. Z góry obwinił ich o nadchodzący ogólnoswiatowy pożar, który sam rozpętał. Skala morderstwa milionów osób przekroczyła wszelkie dotychczasowe granice wyobraźni, łącznie ze złożoną i niemal bezproblemową logistyką zbrodni. Podział pracy i odwołanie się do „woli wodza” sprawiły, że tym, którzy dokonali czynu, łatwiej było nie czuć się za niego odpowiedzialnymi, a wielu z nich działało z przekonania.

Przecucie, że biorąc pod uwagę zbrodnie popełnione przez Niemców, konsekwencje porażki będą druzgocące, wzmacniało wytrwałość militarną i lojalność wobec reżimu nazistowskiego aż do ostatnich dni wojny. Dopiero śmierć Hitlera położyła kres koszmarowi, choć musiały minąć dziesięciolecia, zanim większość pokonanych uznała tę klęskę za wyzwolenie.

<https://www.zdf.de/dokumentation/terra-x/plus-schule-themenpaket-hitlers-macht-100.html>